

HE 202/2008 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteenä olevaa verotaulukkoa muutettavaksi siten, että alkoholiveroa korotettaisiin 10 prosenttia. Korotuksen johdosta alkoholijuomien vähittäismyyntihinnat nousisivat keskimäärin 4,5 prosenttia. Väkevien alkoholijuomien hinnat

nousisivat keskimäärin kaksi kertaa enemmän kuin oluen ja viinin hinnat.

Esitys liittyy valtion vuoden 2009 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 NYKYTILA.....	3
1.1 Lainsäädäntö.....	3
1.2 Käytäntö.....	5
1.3 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden lainsäädäntö.....	8
1.4 Nykytilan arviointi.....	8
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	9
2.1 Tavoitteet.....	9
2.2 Keskeiset ehdotukset.....	9
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	10
3.1 Taloudelliset vaikutukset.....	10
3.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	10
4 ASIAN VALMISTELU.....	11
5 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	11
6 VOIMAANTULO.....	11
LAKIEHDOTUS.....	12
alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta.....	12
LIITE.....	13
LIITE.....	14
RINNAKKAISTEKSTI.....	14
alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta.....	14
LIITE.....	15
LIITE.....	16

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö

Kansallinen lainsäädäntö

Suomen soveltaman alkoholipolitiikan perusta on ollut alkoholin saatavuuden rajoittaminen ja sitä kautta alkoholista aiheutuvien haittojen ehkäiseminen. Mahdollisuudet harjoittaa entisen kaltaista alkoholin saatavuuden rajoittamista kaventuivat kuitenkin oleellisesti vuonna 2004. Vuoden 2004 alusta yksityishenkilöt ovat saaneet tuoda mukanaan toisesta jäsenvaltiosta alkoholijuomia rajoituksetta edellyttäen, että juomat on tarkoitettu matkustajan omaan käyttöön. Lisäksi keväällä 2004 Euroopan unioni laajeni kattamaan 10 uutta Keski- ja Itä-Euroopan maata. Käytännössä Suomen kannalta eniten vaikutti se, että matkustajatuonti Viirosta vapautui.

Alkoholiverotusta alennettiin keskimäärin 33 prosentilla maaliskuussa 2004 matkustajatuonnin kasvun hillitsemiseksi. Veronalennuksella haluttiin ohjata muuttuneesta tilanteesta aiheutunut alkoholin kulutuksen kasvu mahdollisimman pitkälle matkustajatuonnin sijasta Suomessa verotettuihin tuotteisiin.

Veronalennuksen jälkeen alkoholiveroihin tehtiin muutoksia seuraavan kerran vuoden 2008 alussa. Tuolloin katsottiin, että alkoholilot olivat tasaantuneet vuoden 2004 muutosten jälkeen riittävästi, jotta alkoholiveroa voitiin korottaa maltillisesti. Alkoholiveroja korotettiin keskimäärin 11,5 prosenttia niin, että väkevien alkoholijuomien veroa korotettiin 15 prosenttia ja muiden alkoholijuomien 10 prosenttia.

Veronkorotuksen sosiaali- ja terveystaloudellisenä tavoitteena oli alkoholin kokonaiskulutuksen ja sitä kautta alkoholinkäyttöön liittyvien haittojen vähentäminen. Lyhyen aikavälin vaikutusten lisäksi pyrittiin siihen, että hallittu alkoholiveronkorotus mahdollistaisi alkoholiveropolitiikan kehittämisen myös pitkällä aikavälillä. Tavoitteena oli mitoittaa alkoholijuomien veronkorotukset niin, että alkoholijuomien hinnannousu ei johtaisi merkittävässä määrin kotimaisen myynnin korvaantumiseen matkustajatuonnilla.

Alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverotuksesta säädetään alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetussa laissa (1471/1994). Laissa jaetaan alkoholijuomat neljään ryhmään; olueen, viineihin ja muihin käymisteitse valmistettuihin alkoholijuomiin, välituotteisiin sekä etyylialkoholiin.

Alkoholin valmistevero määräytyy oluen ja etyylialkoholin osalta kultakin etyylialkoholipitoisuuden tilavuusprosentilta. Alkoholiverolain mukaan oluen vero on 21,40 senttiä senttilitralla etyylialkoholia, jos oluen etyylialkoholipitoisuus on yli 2,8 tilavuusprosenttia. Vastaava vero on 2,00 senttiä, jos oluen etyylialkoholipitoisuus on yli 0,5 mutta enintään 2,8 tilavuusprosenttia. Tuotteista, jotka kuuluvat tullitariffin nimikkeeseen 2208 (väkevät alkoholijuomat) ja joiden etyylialkoholipitoisuus tilavuusprosentteina on yli 1,2 mutta enintään 2,8, kannetaan veroa 2,00 senttiä senttilitralla alkoholia. Jos tuotteen etyylialkoholipitoisuus on yli 2,8 tilavuusprosenttia, tuotteesta kannettava vero on 32,50 senttiä senttilitralla etyylialkoholia.

Viinin, muiden käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien ja välituotteiden valmistevero määräytyy litralta valmista tuotetta. Jos viinin tai muiden käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien etyylialkoholipitoisuus on yli 1,2 mutta enintään 2,8 tilavuusprosenttia, veroa kannetaan 5,00 senttiä litralta valmista tuotetta. Viineillä ja muilla käymisteitse valmistetuilla alkoholijuomilla, joiden etyylialkoholipitoisuus on yli 2,8 mutta enintään 5,5 tilavuusprosenttia, vero on 113,00 senttiä litralta valmista tuotetta. Jos viinin tai muun käymisteitse valmistetun alkoholijuoman etyylialkoholipitoisuus on yli 5,5 mutta enintään 8 tilavuusprosenttia, vero on 167,00 senttiä litralta valmista tuotetta. Yleisimmin kulutetuissa viineissä ja muissa käymisteitse valmistetuissa alkoholijuomissa, joissa etyylialkoholipitoisuus on yli 8 mutta enintään 15 tilavuusprosenttia, vero on 233,00 senttiä litralta valmista juomaa. Lisäksi jos viinin etyylialkoholipitoisuus on yli 15 mutta enintään 18 tilavuusprosenttia, vero on myös 233,00 senttiä litralta valmista juomaa.

Välituotteiden vero on 283,00 senttiä litralta valmista tuotetta, jos tuotteiden etyylialko-

holipitoisuus on yli 1,2 mutta enintään 15 tilavuusprosenttia. Jos etyylialkoholipitoisuus on yli 15 mutta enintään 22 tilavuusprosenttia, vero on 467,00 senttiä litralta valmista tuotetta.

Lisäksi alkoholijuomia sisältävistä vähittäismyyntipäällyksistä kannetaan kansallista valmisteveroa eli niin sanottua juomapakkausveroa sen mukaisesti, mitä laissa eräiden juomapakkausten valmisteverosta (1037/2004) säädetään. Juomapakkausvero on 51,00 senttiä litralta valmista tuotetta. Mikäli juomapakkaus on uudelleentäytettävä tai raaka-aineena kierrätettävä ja se kuuluu pantilliseen kierrätysjärjestelmään, vero on nolla euroa.

Alkoholijuomien vähittäismyyntihintaan vaikuttavia säädöksiä on myös alkoholilaisissa (1143/1994). Lain 33 a §:n mukaan niin sanotut monipakkausalennukset on kielletty, eli kahden tai useamman alkoholijuomapakkausten tai -annoksen tarjoaminen alennettuun yhteishintaan vähittäismyynnissä tai anniskelussa on kielletty.

Yhteisöainsäädäntö

Yhteisöainsäädännössä säädetään jäsenmaissa sovellettavien alkoholijuomaverojen rakenne ja alkoholin valmisteverojen vähimmäismäärät. Alkoholiverotuksen rakenteesta, verotettavista tuotteista ja niiden määritelmistä säädetään neuvoston direktiivissä 92/83/ETY, jäljempänä rakennedirektiivi. Vähimmäisveroista säädetään alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen määrien lähentämisestä annetussa neuvoston direktiivissä 92/84/ETY, jäljempänä verotasodirektiivi. Jäsenmaiden on sovellettava vähintään verotasodirektiivissä säädettyjen vähimmäisverojen suuruisia valmisteveroja, mutta jäsenmaat voivat soveltaa vähimmäisverotasoja korkeampia määriä.

Vähimmäisverotaso on säädetty verotasodirektiivissä erikseen eri alkoholijuomaryhmille. Etyylialkoholin valmisteveron vähimmäisveromäärä on 550 euroa hehtolitralla

puhdasta alkoholia. Välituotteille säädetty valmisteveron vähimmäisveromäärä on 45 euroa hehtolitralla tuotetta. Viinin vastaava vähimmäisvero niin kuohumattomalle kuin kuohuviinillekin on nolla euroa hehtolitralla tuotetta. Oluen valmisteveron vähimmäisveromäärä on vaihtoehtoisesti joko 0,748 euroa lopputuotteen hehtolitralla platoonastetta kohti tai 1,87 euroa lopputuotteen hehtolitralla alkoholiprosenttia kohti. Direktiivissä on lisäksi säädetty, missä tilanteessa veroon voidaan tehdä porrastuksia tai säätää täydellisiä tai osittaisia verovapautuksia.

Verotasodirektiivissä ei sinänsä vaadita, että jäsenvaltioiden tulisi asettaa eri tuotteille verot siten, että kutakin etyylialkoholiprosenttia verotettaisiin yhtäläisin perustein. Kansallisia verotasoja säädettyäessä on kuitenkin otettava huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 90 artiklan määräykset. Jäsenvaltiot eivät saa määrätä muiden jäsenvaltioiden tuotteille korkeampia välittömiä tai välillisiä sisäisiä maksuja kuin ne välittömästi tai välillisesti määräävät samanlaisille kotimaisille tuotteille. Jäsenvaltiot eivät liioin saa määrätä muiden jäsenvaltioiden tuotteille sellaisia sisäisiä maksuja, joilla välillisesti suojellaan muuta tuotantoa. Artiklan 90 säännös on merkittävä viinin ja oluen verotasojen suhteen, koska sanottujen tuotteiden on Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen antamien ratkaisujen perusteella (asiat C-170/78 komissio vs Yhdistynyt kuningaskunta ja C-166/98 Socridis) katsottu olevan toisiaan korvaavia tuotteita. Näin on erityisesti pöytäviinin ja oluen suhteen. Sanotusta 90 artiklasta on siten katsottu seuraavan, että viinin veroa ei saa asettaa korkeammaksi kuin oluen vastaavaa veroa tilanteessa, jossa jäsenvaltio itse tuottaa vain olutta, mutta tuo maahan viiniä.

Alla olevassa taulukossa on esitetty EU:n jäsenmaissa vuoden 2008 heinäkuussa sovellettavat alkoholiverotaso. Suomen alkoholiverotaso ovat jäsenvaltioiden vertailussa korkeimpien joukossa.

**Alkoholiverotus EU:n jäsenvaltioissa heinäkuussa 2008,
euroa litralta puhdasta alkoholia***

Maa	Väkevät alkoholijuomat	Välituotteet	Viini	Olut
EU:n minimivero	5,50	2,14	0,00	1,87
Bulgaria	5,62	2,19	0,00	1,92
Kypros	5,98	2,14	0,00	4,78
Slovenia	6,95	2,98	0,00	6,86
Romania	7,50	2,43	0,00	1,87
Italia	8,00	3,26	0,00	5,88
Espanja	8,30	2,64	0,00	2,28
Slovakia	8,34	3,51	0,00	3,68
Latvia	8,95	4,73	3,87	1,85
Unkari	9,39	3,56	0,00	5,37
Tsekin tasavalta	9,62	4,05	0,00	2,18
Portugali	9,77	2,71	0,00	3,31
Itävalta	10,00	3,48	0,00	5,00
Luxemburg	10,41	3,19	0,00	1,98
Kreikka	10,90	2,14	0,00	2,83
Liettua	11,12	3,81	4,74	2,23
Puola	12,07	3,45	3,28	4,55
Viro	12,91	6,76	6,04	4,92
Saksa	13,03	7,29	0,00	1,97
Ranska	14,50	10,19	0,31	2,60
Alankomaat	15,04	5,68	6,23	5,02
Belgia	17,52	4,72	4,28	4,28
Tanska	20,12	7,83	7,49	6,83
Malta	23,00	2,22	0,00	1,88
Iso-Britannia	30,62	17,69	25,33	21,45
Suomi	32,50	22,24	21,18	21,40
Irlanti	39,25	18,86	24,82	19,87
Ruotsi	54,54	23,40	21,34	18,06

* Laskelmat perustuvat seuraaviin oluen, viinien ja välituotteiden alkoholipitoisuuksiin: olut 5 tilavuusprosenttia, viini 11 tilavuusprosenttia ja välituotteet 21 tilavuusprosenttia

1.2 Käytäntö

Alkoholin kulutus Suomessa

Alkoholin kokonaiskulutus lisääntyi vuosien 2004—2007 aikana noin 14 prosenttia. Suurin lisäys kokonaiskulutuksessa tapahtui heti alkoholin hinnan ja saatavuuden muututtua vuonna 2004. Kokonaiskulutus kasvoi

10 prosenttia 10,3 litraan sataprocenttista alkoholia asukasta kohden. Vuonna 2005 kokonaiskulutuksen kasvuvauhti tasaantui vajaan kahteen prosenttiin, mikä merkitsi asukaskohtaisen kulutusluvun kasvua 10,5 litraan. Matkustajatuonnin osuus kokonaiskulutuksen kasvusta oli merkittävää, sillä vuosina 2004 ja 2005 matkustajatuonti kaksinkertaistui.

Vuonna 2006 matkustajatuonti väheni kuitenkin viidenneksen, minkä ansiosta kokonaiskulutus kääntyi kahden prosentin laskuun. Tilastoitu kulutus lisääntyi silti kaksi prosenttia vuonna 2006. Asukasta kohden laskettu kokonaiskulutus palautui vuoden 2004 tasolle eli 10,3 litraan absoluuttialkoholia asukasta kohden.

Vuonna 2007 alkoholin kokonaiskulutus kasvoi jälleen runsas kaksi prosenttia vuoden 2005 tasolle eli 10,5 litraan sataprosenttista alkoholia asukasta kohden. Kokonaiskulutuksen kasvu johtui tilastoidun eli kotimaassa myydyin alkoholin kulutuksen kasvusta. Tilastoitu kulutus lisääntyi 3,5 prosenttia edellisvuodesta, kun taas matkustajatuonti väheni noin kolme prosenttia.

Alkoholin kokonaiskulutus sataprosenttisena alkoholina asukasta kohden vuosina 1995–2007, litraa

Vuosi	Tilastoitu kulutus	Tilastoimaton kulutus	Kokonaiskulutus
1995	6,7	2,1	8,8
2000	7,0	1,8	8,8
2003	7,7	1,7	9,4
2004	8,2	2,1	10,3
2005	8,2	2,3	10,5
2006	8,4	1,9	10,3
2007	8,7	1,8	10,5

Tammi-toukokuussa 2008 alkoholin tilastoitu kulutus on vähentynyt runsas kaksi prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan nähden. Matkustajatuonti on samana ajankohtana lisääntynyt 10 prosenttia. Tammi-toukokuussa alkoholin kokonaiskulutus oli siten noin prosentin pienempi kuin edellisvuonna.

Alkoholin tilastoimaton kulutus, eli kotimaisen alkoholijuomien myynnin ulkopuolelle jäävä alkoholinkulutus, muodosti 17 prosenttia kokonaiskulutuksesta vuonna 2007. Tilastoimaton kulutus oli vuonna 2007 noin 9,5 miljoonaa litraa sataprosenttisena alkoholina eli 1,8 litraa alkoholia asukasta kohden. Valtaosa tilastoimattomasta kulutuksesta on matkustajatuontia, joka on kasvanut EU:n sisäisten tuontikiintiöiden poistamisen ja etenkin Viron EU-jäsenyyden myötä. Sen sijaan muu tilastoimaton kulutus, kuten salakuljetus ja kotivalmistus, on laskenut.

Matkustajatuonti kasvoi lähes 80 prosenttia vuonna 2004. Vuonna 2005 kasvua oli edellisvuoteen verrattuna vielä 12 prosenttia. Matkustajatuonnin kasvu kuitenkin taittui vuonna 2006, ja tuodun alkoholin määrä väheni viidenneksen. Tuotu määrä väheni edelleen kolme prosenttia vuonna 2007. Tuonnin vähenemisestä huolimatta matkustajien tuoman alkoholin määrä on kuitenkin edelleen yli 50 prosenttia suurempi kuin vuonna 2003.

Matkustajatuonnin kehitys sataprosenttisena alkoholina vuosina 2003–2007, 1000 litraa

Vuosi	Väkevät alkoholi-juomat	Väli-tuotteet	Viinit	Siiderit	Long drink-juomat	Mallas-juomat	Yhteensä
2003	2 205	380	564	25	17	1 390	4 581
2004	4 590	520	780	220	176	1 890	8 176
2005	5 310	460	1 068	285	336	1 730	9 189
2006	4 023	402	959	213	345	1 258	7 200
2007	4 063	328	763	293	460	1 089	6 997
Muutos							
2006-2007	1 %	—18 %	—20 %	38 %	33 %	—13 %	—3 %
2003-2007	84 %	—14 %	35 %	1 072 %	2 606 %	—22 %	53 %

Tammi-elokuussa 2008 alkoholin matkustajatuonti on kasvanut 10 prosenttia edellis-

vuoden vastaavaan ajankohtaan nähden. Tuomien määrä on lisääntynyt eniten väke-

vien alkoholijuomien osalta, joiden hinnat nousivat vuoden 2008 alussa toteutetun veronkorotuksen seurauksena eniten.

Alkoholijuomien vähittäismyyntihintojen kehitys

Vuoden 2008 alussa toteutetun veronkorotuksen seurauksena vähittäismyyntihintojen ennustettiin nousevan noin 5,5 prosenttia. Alkoholijuomien vähittäismyyntihinnat ovat joulukuun 2007 ja toukokuun 2008 välisenä aikana nousseet hieman enemmän kuin veronkorotuksen vaikutuksen verran. Keskimääräinen vähittäismyyntihinta on noussut runsas seitsemän prosenttia. Väkevien alkoholijuomien hinnat ovat nousseet 13 prosenttia ja viinin 5 prosenttia. Oluen hinnanmuutos on vaihdellut pakkauskoosta riippuen, mutta oluen keskihinta on noussut lähes kuusi prosenttia.

Sosiaali- ja terveyshaitat

Alkoholin kulutuksen kasvun seurauksena myös alkoholihaitat ovat lisääntyneet vuoden 2003 jälkeen. Monet haitat lisääntyivät merkittävästi heti vuonna 2004, mutta sittemmin kasvu on tasaantunut. On olemassa viitteitä siitä, että alkoholin kulutuksen kasvu ja haitat ovat painottuneet ainakin jossain määrin suurkuluttajiin.

Alkoholin käytön yhteiskunnalle aiheuttamien välittömien kustannusten arvioidaan olleen 0,7—0,9 miljardia euroa vuonna 2006. Sosiaali- ja terveystalouden kustannukset muodostivat tästä vajaa puolet ja rikollisuusvalvonnan osuus oli noin kolmannes. Omaisuusvahinkojen, valvonnan, tutkimuksen ja ennaltaehkäisevän päihdetyön osuus oli noin viidennes.

Alkoholisairauksiin tai –myrkytyksiin kuoli 2 032 henkeä vuonna 2006. Alkoholisairauksien hoitajaksot ovat vuosina 2004–2006 kehittyneet samassa suhteessa alkoholin kulutuksen kasvun kanssa.

Yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvät haitat

Alkoholinkäytöllä on kiinteä yhteys moniin yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyviin haittoihin. Lisääntyneen alkoholin kulutuksen vaikutusta rikoshaittoihin on kuitenkin kaikilta osin vaikea erikseen arvioida. Ensinnäkin alkoholin kulutus on kasvanut muutoinkin tasaisesti jo pidempään. Lisäksi kansalaisten ilmoitusalttius ja viranomaisten omat toimenpiteet vaikuttavat haittilastointiin.

Alkoholin kulutuksen kasvu on vuoden 2003 jälkeen vaikuttanut nopeimmin sellaisissa poliisin hälytys- ja kenttätehtävissä, jotka liittyvät runsaaseen alkoholin kertakäyttöön ja päihtymykseen. Päihtymyksen takia säilönotettujen ja poliisin tietoon tulleiden liikennepäihtymyksien määrät kasvoivat nopeasti, 10—11 prosenttia vuonna 2004. Sittemmin määrät ovat tasaantuneet ja jopa vähentyneet, mutta ne ovat jääneet aikaisempaa korkeammalle tasolle.

Alkoholin kulutuksen kasvu 1990-luvun puolesta välistä alkaen on lisännyt henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten määrää. Poliisin tietoon tullut pahoinpitelyrikollisuus on lisääntynyt trendinomaisesti kuluvalla vuosikymmenellä, mutta henkirikosten määrässä on satunnaista vaihtelua.

Monien rikoshaittojen kasvun vastapainoksi on syytä huomata, että alkoholiveronkevennyksen myötä kannustimet alkoholin salakuljetukseen pienenevät. Suuremman luokan perinteinen salakuljetus on tullin tilastojen mukaan loppunut kokonaan. Mikäli alkoholiverotusta ei olisi kevennetty, suurten hintaerojen takia olisi todennäköisesti muodostunut pimeän alkoholin myyntikanavia, joiden avulla maahan tuotua alkoholia olisi välitetty eteenpäin. Tosin tulli on havainnut toimintaa, jossa alkoholin tuontirajoitusten poistumista käytetään hyväksi taloudellisen hyödyn saamiseksi. Tämän kaltaisessa toiminnassa suuria määriä alkoholia, pääasiassa Virosta tuotuna, ilmoitetaan tuotavaksi omaan käyttöön, vaikka tosiasiallisesti alkoholijuomat saatetaan myydä Suomessa eteenpäin.

1.3 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden lainsäädäntö

Ruotsi

Alkoholipoliittinen tilanne Suomessa ja Ruotsissa ei ole ollut samanlainen. Toisin kuin esimerkiksi Suomi ja Tanska, Ruotsi ei ole tuontikiintiöiden purkamisen yhteydessä alentanut korkeaa alkoholiverotustaan. Matkustajatuonti kasvoi Ruotsissa jo 2000-luvun ensimmäisinä vuosina merkittävästi. Matkustajatuonti on sittemmin vuosina 2005—2007 vähentynyt Ruotsissa.

Matkustajatuonnin viimeaikaisesta vähenemisestä huolimatta alkoholijuomien tilastoimaton kulutus muodostaa Ruotsissa 29 prosenttia alkoholin kokonaiskulutuksesta, kun Suomessa vastaava osuus on 17 prosenttia. Matkustajatuonnin lisäksi myös alkoholin salakuljetus on Ruotsissa ongelma. Noin

kahdeksan prosenttia Ruotsissa kulutetusta alkoholista on salakuljetettu maahan, kun Suomessa vastaava osuus on prosentin luokkaa.

Viro

Suomen ja Viron välinen alkoholijuomien hintaero on merkittävä, ja hintaero kasvoi edelleen vuoden 2008 alussa, kun Suomessa korotettiin alkoholiveroja. Myös Virossa korotettiin tammikuussa 2008 alkoholiveroja 10 prosentilla, mutta verotuksen alhaisen lähtötason takia korotuksen euromääräinen vaikutus hintoihin jäi pieneksi.

Alla olevassa taulukossa on vertailtu alkoholijuomien hintoja Suomessa ja Virossa maaliskuussa 2008. Hinnat vaihtelevat Virossa paljon, mutta taulukkoon on koottu esimerkkihintoja suomalaisten turistien suosimista ostopaikoista.

Hintavertailua Viron ja Suomen välillä maaliskuussa 2008, euroa

	Halvin hinta Tallinnassa	Suomi
Koskenkorva Viina 38 %, 1 litra	11,54	22,50
Edullisin kirkas viina, 0,5 litraa	3,33	8,39
Punaviini Gato Negro Cabernet Sauvignon, 0,75 litraa	4,42	6,48
Edullisin viini, 0,75 litraa	2,12	4,85
Edullisin hanapakkausviini, 3 litraa	9,17	19,98
A-olut, paikallinen tuotemerkki, 1 litra	1,36*	3,88
Keskihintainen III olut, 1 litra		3,38**
Long drink, 1 litra	1,85	4,87
Siideri, 1 litra	1,85	4,86

* Virossa turistit ostavat yleensä olutta, jonka alkoholipitoisuusprosentti vaihtelee 4,5 ja 5,2 välillä. Näiden erivahvuisten oluiden hinnat eivät juuri poikkea toisistaan Virossa.

** Olutta saatetaan myydä paikallisesti tarjouksena huomattavasti tätä halvemmallalla.

Virossa korotettiin alkoholiveroja toistamiseen vuonna 2008 heinäkuun alusta. Veroja korotettiin 20 prosentilla lukuun ottamatta viinin veroa. Heinäkuun alusta toteutettu veronkorotus ei ole myöskään merkittävästi supistanut hintaeroa Suomen ja Viron välillä, sillä verotuksen lähtötaso on Virossa edelleen matala.

1.4 Nykytilan arviointi

Vuoden 2008 alussa toteutetun alkoholiveron korotuksen voidaan sanoa edustavan toista vaihetta alkoholiverotuksen pitkäjänteisessä kehittämisessä. Ensimmäisessä vaiheessa alkoholiverotuksen taso sopeutettiin vuonna 2004 tilanteeseen, jossa EU:n sisäisellä matkustajatuonnilla ei ole rajoituksia.

Vuoden 2008 alussa toteutetulla, keskimäärin 11,5 prosentin suuruisella alkoholijuomien veronkorotuksella tavoiteltiin alkoholin kokonaiskulutuksen ja sitä kautta alkoholihaittojen vähentämistä. Lisäksi veronkorotus pyrittiin mitoittamaan siten, että hallittu alkoholiveron korotus mahdollistaisi alkoholiveropolitiikan kehittämisen myös pitkällä aikavälillä.

Toistaiseksi veronkorotuksen vaikutusten perusteella voidaan sanoa, että kotimaisella alkoholijuomien hintatasolla ja matkustajatuonnilla on selkeä yhteys, sillä kotimaisen hintatason nousun seurauksena alkoholin matkustajatuonti on kasvanut tammielokuussa noin 10 prosenttia ja tilastoitu kulutus on samana ajanjaksona vähentynyt runsas kaksi prosenttia.

Alkoholiveropolitiikkaa tulisi edelleen kehittää pitkäjänteisesti varoen suurten tai nopeiden veromuutosten tekemistä. Nykytilanteessa alkoholiverotuksen tasolla vaikutetaan ennen kaikkea siihen, miten kokonaiskulutus jakautuu tilastoidun ja tilastoimattoman kulutuksen välillä.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on kehittää pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelman mukaisesti alkoholiverotusta tavalla, joka turvaa alkoholiveron veropohjan samalla, kun se tukee muita alkoholipoliittisia tavoitteita, kuten terveyden edistämistä.

Veronkorotuksen sosiaali- ja terveystaloudellisenä tavoitteena on alkoholin kokonaiskulutuksen ja sitä kautta alkoholinkäyttöön liittyvien haittojen vähentäminen. Veronkorotuksella nostettaisiin alkoholijuomien hintaa, jolla on vaikutusta tilastoituun alkoholin kulutukseen.

Veronkorotuksen tavoitteena on jatkaa maltillista ja portaittaista alkoholiverotuksen kehittämistä. Esityksessä on pyritty mitoittamaan alkoholijuomien veronkorotukset niin, että alkoholijuomien hinnannousu ei johtaisi merkittävässä määrin kotimaisen myynnin korvaantumiseen matkustajatuonnilla. Niin ikään tavoitteena on, että veronko-

rotuksesta seuraavat myönteiset vaikutukset alkoholin tilastoituun alkoholinkulutukseen olisivat matkustajatuonnin kasvun aiheuttamia haittoja suuremmat.

2.2 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että kaikkien alkoholijuomaluokkien valmisteveroa korotettaisiin noin 10 prosenttia. Veronkorotus ei kuitenkaan kohdistu alle 2,8 prosenttia etyylialkoholia sisältäviin tuotteisiin, koska sillä olisi veroon vähäinen vaikutus.

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän oluen vero ehdotetaan korotettavaksi 23,60 senttiin senttilitralta etyylialkoholia. Korotusta nykyiseen verokantaan olisi 2,20 senttiä.

Viinien ja muiden käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien verot on jaettu verotaulukossa tuoteryhmiin 21—24. Lisäksi pelkästään viinien osalta on käytössä verotaulukon luokka 25. Yli kahdeksan mutta enintään 15 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien tuotteiden eli yleisimpien viinien vero ehdotetaan korotettavaksi 257,00 senttiin litralta valmista alkoholijuomaa. Vastaavaa veroa kannettaisiin myös tuoteryhmään 25 kuuluvasta viinistä. Tuoteryhmän 23 vero ehdotetaan korotettavaksi 184,00 senttiin litralta valmista alkoholijuomaa. Ryhmä kattaa tuotteet, joiden etyylialkoholipitoisuus on yli 5,5 mutta enintään kahdeksan tilavuusprosenttia. Vastaavasti vero ehdotetaan korotettavaksi tuoteryhmän 22 osalta 125,00 senttiin. Sanottu tuoteryhmä kattaa viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat, joiden alkoholipitoisuus tilavuusprosentteina on yli 2,8 mutta enintään 5,5. Eri tuoteryhmien korotusta laskettaessa on pyritty varmistamaan, että perustamissopimuksen 90 artiklan vaatimus täyttyy.

Väli tuotteiden verotaulukon tuoteryhmän 32 veroksi ehdotetaan 515,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa, jos tuotteen etyylialkoholipitoisuus on yli 15 mutta enintään 22 tilavuusprosenttia, kun taas tuoteryhmän 31 veroksi ehdotetaan 312,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa edellyttäen, että tuotteen etyylialkoholipitoisuus on yli 1,2 mutta enintään 15 tilavuusprosenttia. Esityksessä on otettu huomioon se, että veroraken-

nedirektiivin 18 artiklan 3 kohdan mukaan välituotteiden alennetun valmisteveron määrä ei saa olla enempää kuin 40 prosenttia tavanomaista kansallista välituotteiden valmisteveron määrää alhaisempi. Alennettu välituotteiden vero ei myöskään saa olla alempi kuin tavanomainen viinin kansallinen valmisteveron määrä.

Yli 2,8 tilavuusprosenttisten väkevien alkoholijuomien veroksi ehdotetaan 35,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia.

Ehdotettavien alkoholiveron korotusten jälkeen etyylialkoholin alkoholivero olisi 35,80 euroa litralta laskettuna sataprocenttisena alkoholina. Välituotteissa veroa olisi vastaavasti 24,52 euroa litrassa, ja 11 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävässä viinissä vastaava veromäärä olisi 23,36 euroa litrassa sataprocenttista alkoholia. Oluen vero litrassa sataprocenttista alkoholia olisi ehdotettavan korotuksen jälkeen 23,60 euroa. Alkoholiveron rakenne tulisi myös ehdotettavan muutoksen jälkeen olemaan sellainen, että väkevien alkoholijuomien verorasitus olisi noin puolet miedompia juomia korkeampi.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Esitettävän alkoholiveron korotuksen seurauksena valtion alkoholiverotulojen arvioidaan vuonna 2009 kasvavan noin 65 miljoonaa euroa verrattuna tilanteeseen, jossa veromääriin ei tehtäisi muutoksia.

Veronkorotuksen seurauksena keskioluen ja viinien vähittäismyyntihinnat nousisivat noin 3,5 prosenttia. Välituotteiden hinnat nousisivat noin viisi prosenttia. Väkevien alkoholijuomien hinnat nousisivat keskimäärin noin seitsemän prosenttia eli kaksinkertaisesti keskioluen ja viinin hinnannousuun verrattuna. Hinta-arvioissa on oletettu, että veronkorotukset siirtäisivät täysimääräisinä kuluttajahintoihin.

Veronkorotus nostaa suhteellisesti vähemmän anniskeluhintoja kuin vähittäismyyntihintoja. Anniskelukulutus pienenee siten vähemmän kuin alkoholien vähittäismyynti, ja siten ehdotuksen välittömät vaikutukset anniskeluelinkeinon ovat vähäiset. Anniskelu-

kulutus muodostaa noin 15 prosenttia tilastoidusta kulutuksesta.

Veronkorotuksesta johtuvan alkoholi-juomien vähittäishintojen nousun seurauksena alkoholiveron veropohjan eli tilastoidun kulutuksen arvioidaan vähenevän ja osan kulutuksesta korvautuvan matkustajatuonnilla. Tilastoidun kulutuksen arvioidaan vähenevän noin 1,5 prosenttia vuoteen 2008 verrattuna. Matkustajatuonnin lisääntymisen vuoksi alkoholin kokonaiskulutuksen vähenemisen arvioidaan kuitenkin jäävän noin prosenttiin vuoteen 2008 verrattuna.

Veronkorotusten vaikutusten arviointia vaikeuttaa se, että eri tekijät vaikuttavat eri suuntiin. Ensinnäkin alkoholin tilastoidun kulutuksen arvioidaan vähenevän vähittäismyyntihintojen nousun takia. Tilastoidun kulutuksen vähenemän arvioinnissa käytetyt alkoholijuomien hintajoukot ovat etyylialkoholin ja välituotteiden osalta $-0,83$, viinin osalta $-1,41$ ja oluen osalta $-0,40$. Toisaalta tilastoidun kulutuksen tiedetään tilastojen mukaan lisääntyneen kotitalouksien käytävissä olevien tulojen kasvun myötä. On arvioitu, että mikäli veronkorotuksia ei tehtäisi, alkoholin tilastoitu kulutus kasvaisi noin 1,5 prosenttia vuonna 2009. Lisäksi osa tilastoidun kulutuksen laskusta korvautuu lisääntyneellä matkustajatuonnilla, mikä on otettu kokonaiskulutusennusteessa huomioon.

Kuluttajahintaindeksin muutoksen ennustetaan olevan veronkorotuksen takia noin 0,2 prosenttiyksikköä suurempi kuin ilman korotusta. Tämä merkitsee sitä, että julkisen talouden kuluttajahintaindeksiin sidoksissa olevien menojen arvioidaan kasvavan vain vähän veronkorotuksen takia. Tällaisista indeksisidonnaisista eristä merkittävimpiä ovat kotitalouksien sosiaalietuudet kuten eläkkeet.

Esityksellä arvioidaan olevan vähäisiä elinkeinopoliittisia vaikutuksia, koska on oletettavaa, että kysyntä siirtyy osittain muihin kuin Suomessa valmistettuihin tuotteisiin matkustajatuonnin kasvun seurauksena.

3.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Sosiaali- ja terveysvaikutukset

Alkoholin kokonaiskulutuksen ja sosiaali- ja terveyshaittojen suhde on ollut jokseenkin

kiinteä, vaikka sosiaali- ja terveyshaittoihin vaikuttavat alkoholin käyttömäärien ohella monet muutkin tekijät. Koko väestön tasolla voidaan karkeasti arvioida, että ehdotettujen veronkorotusten seurauksena alkoholin sosiaali- ja terveyshaitat vähenisivät samassa suhteessa kuin alkoholin kokonaiskulutus.

Keskimääräisen kehityksen arvioinnin merkitystä vähentää kuitenkin se, että alkoholinkäyttö on eriytynyt väestöryhmittäin. Monet alkoholihaitat näyttävät keskittyneen alkoholin suurkuluttajien ryhmään. On odotettavissa, että alkoholiveronkorotuksella on suurin vaikutus juuri suurkuluttajien kulutukseen.

Lisäksi on oletettavaa, että nuorten alkoholin kulutus on aikuisten kulutusta herkempää hintamuutoksille. Nuorilla on vähemmän rahaa käytössään ja pienemmät mahdollisuudet hankkia alkoholia matkustajatuonnilla.

Vaikutukset yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen

Veronkorotuksella oletetaan myös olevan pieni mutta myönteinen vaikutus yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyviin haittoihin. Alkoholin kokonaiskulutuksen ja rikoshaittojen välinen suhde on Suomessa historiallisesti ollut erityisen kiinteä liikenne-päihtymykseen sekä henkeen ja terveyteen liittyvissä rikoksissa, joten ainakin näiden rikostyyppien kasvun odotetaan veronkorotuksen seurauksena hieman hidastuvan.

Veronkorotuksen aiheuttamien positiivisten vaikutusten ohella esitetyt korotukset lisäävät erittäin todennäköisesti niitä haittoja, jotka syntyvät lisääntyneestä matkustajatuonnista. Vuoden 2008 alussa toteutetun veronkorotuksen seurauksena matkustajatuonti näyttää lisääntyneen, ja hinnannousu uuden veronkorotuksen seurauksena merkitsisi hyvin todennäköisesti matkustajatuonnin lisääntymistä entisestään.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä. Esitys liittyy Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmaan 19 päivältä huhtikuuta 2007.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2009 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

6 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki**alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun lain (1471/1994) liite,
sellaisena kuin se on laissa 1174/2007, seuraavasti:

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 . _____

Helsingissä 28 päivänä marraskuuta 2008

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Valtiovarainministeri *Jyrki Katainen*

*Liite***VEROTAULUKKO**

Etyylialkoholipitoisuus tilavuus- prosentteina	Tuote- ryhmä	Veron määrä
<i>Olut</i>		
— yli 0,5 mutta enintään 2,8	11.	2,00 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	12.	23,60 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
<i>Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	21.	5,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 2,8 mutta enintään 5,5	22.	125,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 5,5 mutta enintään 8	23.	184,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 8 mutta enintään 15	24.	257,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Viinit</i>		
— yli 15 mutta enintään 18	25.	257,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Väli tuotteet</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 15	31.	312,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 15 mutta enintään 22	32.	515,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Etyylialkoholi</i> tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluvat tuotteet:		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	41.	2,00 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	45.	35,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
Muut	46.	35,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun lain
(1471/1994) liite,
sellaisena kuin se on laissa 1174/2007, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 .

Liite

Voimassa oleva laki

VEROTAULUKKO

Etyylialkoholipitoisuus tilavuus- prosentteina	Tuote- ryhmä	Veron määrä
<i>Olut</i>		
— yli 0,5 mutta enintään 2,8	11.	2,00 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	12.	21,40 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
<i>Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	21.	5,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 2,8 mutta enintään 5,5	22.	113,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 5,5 mutta enintään 8	23.	167,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 8 mutta enintään 15	24.	233,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Viinit</i>		
— yli 15 mutta enintään 18	25.	233,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Välituotteet</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 15	31.	283,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 15 mutta enintään 22	32.	467,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Etyylialkoholi</i> tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluvat tuotteet:		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	41.	2,00 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	45.	32,50 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
Muut	46.	32,50 senttiä senttilitralta etyylialkoholia

Liite

Ehdotus

VEROTAULUKKO

Etyylialkoholipitoisuus tilavuusprosentteina	Tuoteryhmä	Veron määrä
<i>Olut</i>		
— yli 0,5 mutta enintään 2,8	11.	2,00 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	12.	23,60 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
<i>Viinit ja muut käymisteitse valmistetut alkoholijuomat</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	21.	5,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 2,8 mutta enintään 5,5	22.	125,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 5,5 mutta enintään 8	23.	184,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 8 mutta enintään 15	24.	257,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Viinit</i>		
— yli 15 mutta enintään 18	25.	257,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Välituotteet</i>		
— yli 1,2 mutta enintään 15	31.	312,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
— yli 15 mutta enintään 22	32.	515,00 senttiä litralta valmista alkoholijuomaa
<i>Etyylialkoholi</i> tullitariffin nimikkeeseen 2208 kuuluvat tuotteet:		
— yli 1,2 mutta enintään 2,8	41.	2,00 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
— yli 2,8	45.	35,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia
Muut	46.	35,80 senttiä senttilitralta etyylialkoholia